

Изази Суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ за годину ф. 6, за по године ф. 3, за четврт године ф. 1 и 50 новчића.

За АУСТРО-УГАРСКУ за годину ф. 6, за по год. ф. 3, за четврт године ф. 1 и 50 новчића.

За СРБИЈУ за годину ф. 7 за друге земље ф. 8.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата плаћа се у плаћеним писмима неопосредовано администрацији „Глас Црногорца“ на Цетиње, може се и картом упутницом на пошту у Котор. Дописи пишу се уредним тву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се по реда 5 новч. За огласе већи на дуже вријеме мање.

ТЕЛЕГРАМИ „ГЛ. ЦРНОГОРЦА“.

ГЛАВНИ КЊАЖЕВСКИ СТАН.
Билеће, 5. Септембра: Јуче ваздан бомбардовање Билеће. Наша војска заузела четири предње куле и заробила њихове посаде. Данас предаде се град и варош безусловно. С градом узета три тона, 1000 товара тајина и чебане и много другијех војничких ствари. Низаму, као и у Никшићу, Књаз великодушнo поклатио пушке. Оставивши посаде, Књаз је с војском отишао на Кретац. Војска са оваквијех сретнијех и славнијех успјеха најодушевљенија. Силна киша и сјевер почињу сметати.

НИКШИЋ, 5. Септембра: После једнодневнoг бомбардовања наша војска освојила јаку фортицу Пресеку у Дуги и заробила посаду. У њој узела 22,000 ока тајина, 700 сандука чебане и мноштво другијех војничких ствари. Сад креће војска на Поздра и Злоуступ, да са освојењем ове двије јаке фортице са свијем очисти и посједне Дугу.

Бечки „Кореспонденц-биро“ јавља

ЦАРИГРАД, 6. Септембра: Руси, који бијаху заузели више шанчева код Плијевне, бише из тих шанчева изгнани, изгубивши 8000. Утврђену позицију Св. Николе код Шинке узеше Турци (Доњи руски телеграм каже све противно. Пр. Ур.)

ПОРАДИМ, истога: Јуче продужено бомбардовање код Плијевне. Турци одговарају слабо.

ЛОНДОН, истога дана: Шакир-Али Орканија узес заповијед над корпусом, који је одређен, да из-

бави Османа (Даклен је пропао! Пр. Ур.)

ГОРЊИ СТУДЕН, 7. Септембра: Бомбардовање окољене Плијевне траје непрестано. Очајнички нападај Турака 5. о. м. на утврђења Св. Николе одбијен за посве.

Цетиње, 7. Септембра.

Досадањи неуспјешни ход и резултати ратнијех предузећа наше браће и сајузника како на јевропеком тако и на азијатском бојишту дали су много повода душманима хришћанске свете ствари, да заносито кликују и набацују се блатом како на војену способност руске царевине тако и на ваљаност њенијех војсковођа и ђенерала. Није се чудити душманину, што у својој борби за опстанак лаћа се непоштеннијех средстава лажки и клевете, но се је чудити многијем искренијем преставницима и апостолима великог начела, за које се данас на истоку између цивилизације и варварства баје бој на смрт и живот; чудити се је, да су се лажли-маневрима нашијех заједничкијех противника пуштали уздрмати у овој тврдој вјери у коначни успјех и у велемоћну снагу велике славенске државе у њезину данашњем подухвату. И ако је течајем досадањијех ратнијех догађаја било момената, у којима су наше с нами узрасле сави и очекивања претрпјела тешкијех удараца, то нам опет то не даје права, да сађемо с пута хладног проматрања и нестрасног истраживања правог стања ствари.

Ко у ствар ништо дубље завири, мора увиђети и признати, да је свијем досадањијем неуспјесима руског оружја зачетак и извор не у унутрашњости руске војене или, као што неки бунцају, политичне организације, не у способности рускијех ђенерала и

војника, него да су све запријеке и препоне, што се испријечише на пут рускијех војенијех предузећа у Азији и нарочито у Јевропи, систематичко дјело душманскијех руку великијех ваљскијех фактора.

Освојење Ардахана, изтиснуће Муктар-нашине војске из саганлужкијех кланаца, херонзам бајазетске посаде, разорење толикијех турскијех оклопача, прелазак Дунава и Балкана, освојење Никопоља и обрана шипканског кланаца; све су то одвише сјајна и величанствена дјела, него да би нам и на крају ума дошло, да и за час посумњамо у нечувену храброст руског официра и војника те у велике способности рускијех војсковођа и ђенерала. Ако је дакле Турска до данас збиља постигла на ратишту неке провизорне и негативне успјехе, то нити је приписати у заслугу врлина њезине војске и способности ђенерала, нити је за то кудити руску војску и њезине војсковође. Узроци томе леже ван једне и ван друге. Погријешка је тражити у предвремену руске ратне акције, тражити је у кривом схваћању руске дипломације, по ком је дуго била занесена том блудњом, да је рат навјестила једино турској царевини, и да је ову војнички и дипломатски изолирала и осамила. Руска дипломација без сумње је знала и то, да ће и једина заштитница турска, Инглешка остати на цједиљу, но није ни посађала, да би осамљена Инглешка изолационој и Јевропом осуђеној Турској могла и даље остати вијернијем помоћником и сајузником; руска дипломација презрела је силу велемоћне војске инглешкијех штерлина, која је турску војену снагу учинила три пут јачом од оне, за коју се Русија биаше спремила. Руска дипломација није вјеровала, да Турска има довољно војничког материјала и да јој још само требаше инглешкијех новаца, па да својом војеном силом

спреми свијету онако изненађење, какво доживисмо после плијевањског догађаја. Тек код Плијевне отворише се руској дипломатији очи, увидивши, да проти царској војсци стоји у душманскијем редовима турске војске много већа војска инглешкијех плаћеника и солдата. Ту се разумије, да се је морало стати и до то доба чекати, док се турска сила непрестигне бројном надмоћи. После плијевањске неуспјешне обустављено је извршење операционог руског плана до то доба, док на бојиште нестигну сва потребита појачања, а до тог часа одређено обранбено владање. Овај нови привремени војени план руски успјео је, да неможе сјајније: руска војска одољела је јуначки свијем нападајима турске надмоћне силе, која су дви мјесеца очајнички понављана. Шта више, Руси неизгубише у том обранбеном положају нити једнога од великијех успјеха, што их бијаху постигли за вријеме првашије офензиве и своје бројне недораслости.

Истина је, инглешки милиони лира омогућили су Турској опет устројство двоструке, тако назване, народне грде; но у ономе часу, кад већ и последњи војник руске царске гарде стоји на десном бријегу Дунава, почињу и турски гардисти долијетати у помоћ Срдар-скрему — али без пушке и науке.

К томе пође Русији за руком, да се ослободе руке и њезинијем природнијем сајузницима, као што су одријешене турскијем алаетима; да се на њезину страну пуште Румунија, Србија и Грчка, као што на страни турској већ другу годину војује Инглешка. И тако је сад дошло час, у коме може Русија, да са почетерострученом снагом почме онђе, ће је застала 20. Јулија, да пређе из дефензиве у офензиву и настави извршење своје првобитне ратне основе.

Истина је, два мјесеца чекања

ПОДЛИСТАК.

Кула Баја Пивљанина.

(Легенда из XVII-а вијека).

Спјевао Ј. Сундечић.

„Amor fa bello — persin l'avello“.

Aleardo Aleardi.

(Продужење).

Гдје год раје врисак стао:
 Ту би Бајо притицао. . .
 Ил' кад год би турска спла,
 С дивљим ордам уложила,
 Да пакости Црној Гори,
 Тој слободи сјајној зори,
 Том огњишту плама света,
 Том гробишту врага клета:
 Зар би Баја гореке виле
 Уланчити врне биле,
 Да он с четом брже боље
 Не похита на то поље,
 Да уз браћу крв пролјева,
 Да душманим одољева,
 Што Карадаг, као мали
 Залог би прогутали?

И побожни осјећаји
 Разгрјевају срце Баји;
 Јунак исто пламти жаром
 За огњиштем и олтаром:
 Ка' би — за дом живот дао,
 Он б' и за крст нег пао. —
 Близ Невесин-чувен-града,
 На Залому још и сада:
 Цамије се порушене

Разасуте виде стјене.
 У старини, још за бића
 Светог Саве Неманића:
 Хришћанска се црква мала
 На том мјесту подизала;
 Госпојинског у част дана,
 Истим свецем основана. —
 Али Турци небожјаји
 У алу тврди кремењаци:
 Ускипјели гњевом звјерским,
 Завјели се цјанством вјерским. . .
 Летурђија да се чати,
 Да с' велича божија мати,
 Да се крсту поклон дава,
 Да се Исусе обожава:
 На њихове очи, уши,
 То им мело мир у души. . .
 Ка' што руља из окова
 Испуштених ђаволова
 Узбјесни се и помами,
 Па гдје навре: — ками! ками! . . .
 Тако руља грдних злица,
 Оних глупих потурица,
 Посукљала једног дана,
 Ка' паклени рој сатана;
 На цркву ни ону пала,
 Са земљом је поравнала;
 Те цамију с минаретом
 На земљишту оном светом
 Саградила. . .

Успомена,

Тог поганства печувена:
 Прелазила с оца к сину,
 Са рођака на родбину;
 Па и Бајо за њу чуо
 И ка' огањ жив' плануо:
 Те повео бојну чету,
 Као муњу на освету. —

Чим на Залом јунак дош',
 Не била му срећа лоша:
 Разбегли се плахи Турци;
 А хајдучи — као вуци;
 На цамију налетели,
 Длан о длан се осветили,
 Нит се турцим игда хтјело,
 Да јој с праха дигну чело;
 Ка' — кад скоро, (ако Бог да!)
 Груне сва им царевина:
 Од ње ће им претећ на вјек
 Сама пуста гаревина. —

Шенфер-везир кивно звјере,
 Ископајник спасне вјере,
 Задрт крвник Црној Гори,
 Жудан да је у гар створи:
 На ћитапу Алкорану
 Присега се свом Султану,
 Да ће повест бојну снагу,
 Да ће удрит Карадагу;
 До најмање сламке да ће
 То гиздаво гнјездо срушит,
 Да ће тиће змајевине
 До и циглог све подухит. —
 Као што се везир био
 Своме цару завјерно:
 Подигнуо силу грдну,
 Кивну силу и злосрдну;
 Све бирања момка млада,
 Прича вели: — сто хиљада. —

Десет годин' пријед него
 Седмнајести вјек је лепо,
 Гдје легосе сви остали,
 Што су дотле миновали;
 Љето било: — кад се били
 Они ждрали понавили,
 На клисуре и тиморе
 Тврда гвозда Црне Горе,

Да подаде соколове,
 Златне утве да полове,
 Да растеншу гнјездо витло
 На гребену голом свијто. —
 И већ би попадали
 По Кошћелам изнад Рјеке,
 И спрема се даље стали
 Преко брда Вртијељке
 На Цетиње поље равно,
 Дично поље, поље славно,
 Горди понос сваком снау,
 Сваком брату Славјанину. —
 Два војводе, три сердара,
 Пуни за дом, врела жара,
 С триста друга — све кремена,
 Жива огња и пламена;
 Соко Бајо са својијех
 Тридест змаја крилатијех,
 Да Леонид није има
 Бољих међу Швартанима,
 Бранећ храбро своје миле,
 Своје часне Термодиле:
 Дочекали силу врашку,
 Турску силу оријашку
 На Вртијељки. . .

Од осванка,
 До по жарка љетнег данка:
 У засједу наши пали,
 И свој сили кидисали. —
 Турци јуре, напор множе:
 Наши бију, — боже, боже! . . .
 Ни крочит им крок не дају,
 Нег демона нападају:
 Озивљу се шаром пушком.
 И хитрином својом мушком. —

(Свршиће се).

бијаху тешка мора на грудима славног родољуба, но они, којима је у рукама судбина народа и држава, немогаху бити руковођени и обазирати се на часовите и непрорачујене побуде неодговорног патриотизма: ратни се планови немијењају по ђудима и моментанијем побудама појединца, они су светиња, на којој почива срећа и несрећа народа. Заборавимо дакле све тешке дане нестрпљивог чекања, пожелимо борцима за свету ствар с новим даном и нову срећу, и пратимо их побожним молитвом и пуном надом, да ће брзо и сретно славити постигнуће узвишене циљеви.

Новинство о Црној Гори.

Пајнови успех црногорског оружја, постигнути освојењем турског града Никшића, изазвао је одушевљено радовање код свијех пријатеља свете наше ствари, и побудио многе новине, да том одушевљењу даду израза и у самијем уводнијем чланцима, те налазимо за нужно, да неке од њих својим читаоцима саопштиме.

Нама вазада искрени «Момименто» нише:

«И Никшић је пауо!»

Ствар по Турке занета чудно-тужна!

Ту скоро три паше, Сулејман, Мехмед и Али-Сајиб нападају од три стране славу кнежевину са преко шесет десет хиљада војске, прелазе јој границу и на срћу на њезину јуначку обрану; а у Цариграду славе већ побједу. Брзојав Султанов уз помоћ дебелих грабежљиваца турскијех прихода труби на све стране о «триумфалном шетању». — Заузеће Цетиња готово. Сабор, уставни сабор, скупила се, да одреди цетињског гувернера; и он је у забуну због избора, ер, вели: Књазиња је побјегла; Књаз се измиче; војска се црногорска распршила.

А кад тамо, једног лицепог дана

Цетиње јавља: На црногорском земљишту

ити једнога Турчина веће, Сулејман, Мехмед и Али-Сајиб, сви у исти час до

југе потучени, једва да имају и толико

времена, да се прикупе у тврђавама на

та по ноћи умакну.

После тих тврдијех лекција нау-

лише цариградска господа бити нешто до-

јетљивија: Ако рекнемо, помислише:

«Турци су потукли Црногорце, веће нам

черовати; — хиљаду пута повто-

равали и хиљаду нас пута у лажи ухвати-

ли: Црногорци против нас могу се поно-

вити као непобедими. — Прекренимо

стратегију.

И занета се догоди, да по том ме-

тоду би неки дан скван телеграм, у коме

је јавља, ни мање ни више, него, «да су

је два црногорска одјелења, ноћно испо-

најући се, код Никшића сукобили. У том

кестоком међусобно боју са свијем су

је сатрле једна и друга страна. Тада

павалише на међусобно словнише се твр-

доглавце, и — докочаше пораз, примо-

лавши непријатеља, да се уклони!»

«Јадни Црногорци,» вапијаше «Ве-

теција» (мјетачки лист) — «јадни Црно-

горци» прихвативши се крокодиљским су-

лама сви туркофилски листови. А данас,

ко је овима остало и мало мозга у гла-

ви, треба да признаду, е су турски јунаци

једостижни лажови, — сви од генерала,

доји лажи кују, од Султана и министара,

доји их протурјују; од конзула, који их

вазашљу; — па до кафанских полити-

чара, који их одобравају: Црногорци

су побједитељи!

Ево дјела садашњости, уједно

са најславнијем споменима нај-

таријех еускијех pjesама, ето их

јотомцима; али одважности више, ви-

ше способности њихови предци немадо-

це, нити их срећа обасу вишом славом.

Кад се безобразном лажи говорило:

«Књаз Никола бјежи; Црна Гора освоје-

на, ми нијесмо ни часа повјеровали, јер

мо знали, да би прво били потровани

ви извори, да би прво динамит однео

ваздух сва мјеста, и да би прво помрли

ви становници Црне Горе, него што би

се дали побједити тијем отмицарским

тешкима.

Кад друга турска лаж навијести:

«Никшић је ослобођен,» ми не вјерова-

мо; јер смо знали, е каквијем јунашвом

Црногорци опседају турску тврђаву; зна-

ли смо — данас можемо казати —, да

је Црногорци, који без обзира на муке и

трепоне, што их имаде оно 1500 људи,

што на својим рукама и плећима прене-

ше 4 тона великог калибара преко то-

кијех гора и кршева, — ствар брзо

вршати.

Дакле нао је Никшић, град тврдо

зидани, браћен са близо 30 великијех

топова, потпомаган толикијем околијем

кулама, а сам ради извишеног положаја

скоро неприступан и у свој Херцеговини

најтврђи! Нао је Никшић, око кога се

вијековима пролијеваше турска крв, а у

новије доба умријеше Ђељадин и Селим-

паша, Осман постаде робом, а Муктар и

Сулејман једва умакнуше. Нао је Никшић,

бедем варварства, који затвораше врата

јужној Херцеговини и бијаше стријела,

зађевена у јуначке преи Црне Горе. —

Нао је!

Турци, који досад у Азији и Јевро-

пи одољеваше Русији — ломе се о Црну

Гору!

Слава Црногорцима занета је досто-

на, да буде узвишена на крила оне славе,

описана Виргилијем, која је «ногама тица

земљу а главом се губила у облаке.»

Велики народни збор српски у Ру-

ми одржан је 2. Септембра уз многобројно

учешће српског народа са свијех крајева.

Прекло 10.000 стекло се из српског

провинцијала и војничке крајине, а и го-

стију је било много из Бачке и Баната.

Може се слободно казати, да је овај на-

родни збор по броју учесника и по мје-

стима, која су заступљена била, био —

ошити велики српски митинг. Брзојавом

поздрављена је осим тога народна скуп-

штина ова са свијех крајева српскијех,

па и најудаљенијих као што је Будва у

Босни-Которској. Варош је сваколика била

окићена српским тробојкама (које су ми-

могред речено, денунциране као руске

заставе). Пуцањем прангија и свирком

народнијех цјесаса означило се у зака-

зано вријеме, да ће се скупштина одпо-

чети. Народ се слегао, да се једва до три-

бине на вашаришту за ту свечаност уз-

дигнуте досјети могло.

Кад се стишало, изашао је др. Стево

Димитријевић, као пресједник сазивног од-

бора, и представио је топлијем ријечима

важност овога збора напрема ратнијем

догађајима на истоку и напрема унутраш-

њијем одношајима, у овој монархији, који

је говор од народа попраћен мјестимични-

јем усклицима одобравања. Одборски прес-

једник позвао је при крају свога говора

народну скупштину, да избере себи прес-

једника скупштинског и предложио је за

то мјесто др. Јована Суботића, што је

скупштина прихватила са «живио», а за

первог би изабран Милан Николајевић.

Предсједник скупштине, заузев своје

мјесто, изјавио захвалност на толиком од-

ликовању, што му је скупштина указала

и позове Симу Крстића, члана одборског

да образложи и поднесе предлог за од-

луку.

Симо Крстић држао је после тога

ову бесједу:

«Поштовани зборе!

Данашње ванредно, превећ важно и

озбиљно доба искупило нас је на овај

свечани народни збор, јер држимо, да и

мамо право, да и ми, као вјерни синови

домовине и државе ове нашег мишљењу

у погледу ријешења источнијех одношаја

израза дамо, и да ријеч рекнемо, у нади

да ће ова патриотска ријеч наша на мје-

родовном мјесту при одређивању прав-

ца за управу државног брода у овим

тешкијем и кобнијем приликама у обзир

узета и уважена бити.

Наступи ових тешкијех и кобнијех

прилика посљедица је самог природног

тока и развика ствари на истоку!

Скоро пет вијекова да се наврши,

како једнокрвна браћа наша са другијем

хришћанскијем народима у јевропској-Тур-

ској царевини у тешком синциру спутана

највеће муке муче, и као безправна раја

понижена до скога чемерне дане још че-

мернија живота трају!

За цијело то предуго вријеме од пет

вијекова тријеше хришћански народи у тој

насили и отимачини основаној царевини

нечувене зулуме, и таква звјерска наси-

ља и недјела, која сваку мјеру замисли-

ти не могућега зла и покора превазиђше!

Турчин незна за поштење, незна за

морал. Турчин незна за светињу!

Јадна раја мораде својим очима

гледати, ће јој небудзана звјер љубе,

сеје и невини дјечицу напастује и безча-

сти, и ће му светињу његову скотски

скривати, а о сигурности имања и живота

рајиног ни спомена не беше, тако

да је сваки хришћанин који је први Тур-

чину у сусрет дошао, ђефа нишан крво-

личнога Турчина био!

Кад се мјера мучења превршила, те

кад је небеса проламајући јаук потиш-

тене мученичке раје већ и самом богу

допузило, просјерула је као муња зрака

божанствене свјетлости кроз душу муче-

ничке раје, те у узвишеном заносу скочи

на ноге са мачем у руци огњевити јунак

Херцеговац с том одлучном наміјером:

да му ваља или слободно као човјеку жи-

вјети, или славно као јунаку изгинути!

Божанствена ова замисао и досто-

јанству човјечијем и о слободи, загријала

је на брзо патничку душу и невољно срце

цјеле потиштене раје, тако, да већ нико

на друго шта ни помишљао није, до на

то једино: или се срамног и несносног

ропства ослободити или славно и јуначки

изгинути!

И тако се одпочео крвави призор

на истоку, на том рајском истоку, који

се данас сав у потоцима проливеној крви

људској пуши!

Кад је прва варница из љутога мача

муневитога Херцеговца у одавно већ

спремљено гориво, тога, по народне кобног

да развијем интересима јевропског народа

непреплетеног источног питања искочило,

слабо се ко на то обзирао, јер саможива

и нечовјечна свјетина нешћеде у мржњи

својој према Славенству ни да помисли

да ће та варница кадра бити велики по-

жар произвести.

Што су се чете усташке већма ум-

ножавале и бездушно мучитељу своје

оачинички отпор давале, тијем је већма

необуздани Турчин бијеснио и све што

му је под руку дошло, звјерски таманио,

— немоћне старце и ситну нејак сјекао

и убијао, зачету бецу из мајчине утробе

на ножу вадио и живу бецу по самијем

несрећнијем родитељима својима на раж-

њу пећи дао, — и само су они чемерни

свој живот спасли, који су за времена из

несрећне отаџбине своје, голи наги избјећи

могли!

Кнежевине српске: Србија и Црна

Гора, немоћави већ даље ужасни ва-

пај и врски, те на истребљење једнокрв-

не браће своје подносити, наумише давно

већ замисљено ослобођење браће своје

из ропства турског оживотворити, те зак-

ључе споразумно и одлучно, да оачинички

борећој се браћи својој у помоћ притеку

и објавивши рат Турчину, упусте се од-

важно у неједнаку борбу, у којој чудеса

од јунаштва на видик изнијеше, и сколо-

ви вазада дичне Црне Горе беспримјерни-

јем јунашвом својом цео свијет зади-

више!

Бадава се је дипломатија заузимала,

да грозном истребљењу Хришћана и опу-

стошавању најљепшијех и најдивнијех про-

винција на пут стане, јер необуздани и фа-

натичан Турчин никакве на то смјерају-

ће предлоге примити и усвојити нехшћеде.

(Свршиће се).

ДОПИСИ.

КОТОР, 1. Септембра. — Обећање је дуг и ево ме да се одужим. Пуна ми је врећа предмета, ама ћу гледати да што краће опишем нећељу, како сам обећао читаоцима.

Дакле Мађари и другови им немогу никакво вјеровати, да се таква шта може Турцима догодити, када промисле, да су Турци овај рат светим прогласили и што је више Мухамедову заставу развили. Међутим док им се Мухамед пробуди и на њих обазре, знате што раде? Видивши злу срећу своју, да им лијеви снови несташе, а красне наде изчезоше, трче у брзојави уред. У први мах промислих: Гле ти њих, до јуче наши најљући непријатељи, а данас, зар се покајали, хоће да честитају јуначкој Црној Гори сјајну побједу. — Но се одмах преварих. Електрич-на њихова струја полети прије у Беч, па затијем у Пешту. У Бечу налази Андраша и куми га Богом, да се већ макне, јер Турска пропаде; а у Пешти налази Симо-нија, коме се тужи, да је у Котору опа-сно стање за Мађаре, него да опет ин-терпелира на угарском сабору. Но оста-вио кукање и плач, а пређимо на ве-сеље и смијех.

Которски Срби тај дан устали рани-је изванредно